

Dijkema «Nahkhiir» rõhub tiirasusega

UUSLAVASTUS

Johann Strauss «Nahkhiir»

Lavastaja Michiel Dijkema
Tõlkinud Neeme Kuningas
Muusikaline juht ja dirigent Jüri Al-
perden

Osades: Urmas Põldma, Aile Asszonyi,
Mart Laur, Rauno Elp, Oliver Kuusik,
René Soom, Mart Madiste, Kristina
Vähi, Kädi Kosenkranius, Valentina
Taluma, Tõnu Kark, Koit Soasepp

Esietendus 13. mail

REIN VEIDEMANN

TLÜ professor / Postimees

Kas kujutate ette seksi Viini uusaastakontsertide põhikavva kuuluva Johan Straussi galopi saatel?

Estonias neli aastat tagasi Rossini «Tuhkatriinu» lavastamisega triumfeerinud hollandi ooperilavastaja ja kunstnik Michiel Dijkema näitab teile seda nüüd imitatsioonina Straussi loomingu kroonijuveeliks peetavas operetis «Nahkhiir».

«Nahkhiire» põhimotiiviks on erootilise seikluse otsimine,» selgitab lavastaja uhkes kava-raamatus. Just nimelt, o t s i m i n e, võimaluste (rahvakeeli «truudus on juhuse puudus!») lavastamine ja selle luhta ajamine, millel põhineb opereti intriig.

Dijkema lavastuses on rõhk pandud aga seksiseikluste t o i-

Stseen operetist «Nahkhiir». Pidulised tahavad Ungari krahvitar mängivalt Rosalindelt (Aile Asszonyi) maski rebida. Foto: Mihkel Maripuu

Sain aga hoopis mingi kummalise hübrüdi 19. sajandi Euroopa kuldajastu ja 1920–30ndate (mõned lavakujunduse detailid viitavad sellele ajale) seltskonnalelu burlesksest kujutamisest ja

kutsutud siin üksnes illustreerima näitemängu.

Eriti süvenes see tunne III vaatuse algul ülipikas vangivalvuri stseenis. Hakkas kahju Tõnu Kargust Froschi rollis, kes ju

sil»). Saalis istuski palju soomlasi, kes, moodustades Estonia külastajatest olulise osa, rökatavalt sõnamängule kaasa elasid.

Kindel kassatükk

tult tõusnud Estonia tähtedeks. Asszonyi tšaardaši partii võinuks veel võimsamalt kõlada, kui vaatajad poleks pidanud hirmunult keskenduma guljašipotile, mille alt vupsavad leegid tõusid ohtli-

Muusikaline juht ja dirigent Jüri Alperden
Osades: Urmas Põldma, Aile Asszonyi, Mart Laur, Rauno Elp, Oliver Kuusik, René Soom, Mart Madiste, Kristina Vähi, Kädi Kosenkranius, Valentina Taluma, Tõnu Kark, Koit Soasepp

Esiatendus 13. mail

REIN VEIDEMANN

TLÜ professor / Postimees

Kas kujutate ette seksi Viini uusaastakontsertide põhikavva kuuluva Johan Straussi galopi saatel?

Estonias neli aastat tagasi Rossini «Tuhkatriinu» lavastamisega triumfeerinud hollandi ooperilavastaja ja kunstnik Michiel Dijkema näitab teile seda nüüd imitatsioonina Straussi loomingu kroonijuveeliks peetavas operetis «Nahkhiir».

««Nahkhiire» põhimotiiviks on erootilise seikluse otsimine,» selgitab lavastaja uhkes kava- raamatus. Just nimelt, o t s i m i n e, võimaluste (rahvakeeli «truudus on juhuse puudus!») lavastamine ja selle luhta ajamine, millel põhineb opereti intriig.

Dijkema lavastuses on rõhk pandud aga seksiseikluste t o i m u m i s e l e vürst Orlofsky (ma ei tea küll, miks teda vene traditsioonis võõralt kõlavaks «printsiks» kutsutakse) korraldatud šampanjaorgial, täpsemalt ajal, mis jääb II ja III vaatuse vahele. Sellest tuleneb kogu lavastust varjutav ohjeldamatu tiirasus.

Olin häälestanud end klassikalisele viini operetile, nautima igihaljaid laulupartiisid. Võrratut avamängu – tõesti, esimene «braavo» Estonia orkestrile ja dirigent Jüri Alpertenile! – kuulates aimasin, et selle õhulisus, suurejoonelisus, šampanja- ja pitsivaht, kirk, kalambuurid ja glamuur ehk kõik see, mis on kokku võetav sõnaga «elegants», jätkub etenduses endas.

Stseen operetist «Nahkhiir». Pidulised tahavad Ungari krahvitari mängivalt Rosalindelt (Aile Asszonyi) maski rebida. Foto: Mihkel Maripuu

Sain aga hoopis mingi kummalise hübriidi 19. sajandi Euroopa kuldajastu ja 1920–30ndate (mõned lavakujunduse detailid viitavad sellele ajale) seltskonnalelu burleskest kujutamisest ja madalaimale ühishimetajale orienteeruvast tänapäeva massikunstist.

Operett või farss?

Ühel vaheaegadest ütles mulle eesti üks tuntumaid ooperi- ja operetigurmaane, et pangu ma arvestuse pealkirjaks «Nii nad tapsidki Straussi». Ei, Straussi ei ole võimalik tappa mis tahes tõlgenduste või trikkidega. Küll on aga võimalik, et Straussi muusika ja opereti aluseks olev vodevilli kulgevad kumbki oma rada.

Minu meelest on Dijkema «Nahkhiirega» nii läinudki. Mingil hetkel tundsin, et vaatan hoopis janti, mitte operetti, et olen draama-, mitte aga muusikateatris. Et muusika on

kutsutud siin üksnes illustreerima näitemängu.

Eriti süvenes see tunne III vaatuse algul ülipikas vangivalvuri stseenis. Hakkas kahju Tõnu Kargust Froschi rollis, kes ju tundud meisterjoodik laval (meenub kas või Kivirähki «Eestimatus»). Ja kui ta hakkas üles lugema kõiki loomi, kes tal vangipuuris istuvad, Jänes, Ilves, Ninasarvik... Et Olga ja Ida asemel on Volga ja Niva, siis oli selge, et mängitakse odavalt publikule.

See kahtlus tekkis juba siis, kui Orlofsky peol esitleti eksotiilise (!) maa Soome esindajaid markii Kostoneni (maskeerunud Eisenstein) ja Türmineni (vangla direktor Falk), kes suhtlesid eesti ja soome keele naljakate erinevustega (*puku* – soome k 'ülkond, riietus', eesti keeles 'kõht', *kulli* – soome k 'peenise', eesti k omastav/osastav sõnast 'kull' jt või siis poakaalitõstmist saatev «tervisek-

si!»). Saalis istuski palju soomlasi, kes, moodustades Estonia külastajatest olulise osa, rökatavalt sõnamängule kaasa elasid.

Kindel kassatükk

Farsi ehk loo domineerimine muusika suhtes nõudis lauljalt draamanäitlejatele omaseid rollikujundusvõtteid. Olen juba varem imetlenud Aile Asszonyi (Rosalinde), Kristina Vähi (Adele), Mart Lauri (Frank) ja Rauno Elbi (Orlofsky) näitlejavõimeid nende lauandekuse kõrval.

Ja nelja aasta eest ülistasin Dijkemat selle eest, et ta on pannud Estonia muusikaliselt võimsa koori etenduses aktiivselt kaasa mängima. «Nahkhiire» võime selles taas kord veenduda. Lisaks rahvusballeti ansamblile, kes kankaani asemel parodeeris «Luikede järve».

Sõnateatriks ehitatud lava jäi etenduse tipphetkedel ilmselt kitsaks. Asszonyi ja Vähi demonstreerisid, et nad on teeni-

tult tõusnud Estonia tähtedeks. Asszonyi tsaardaši partii võinuks veel võimsamalt kõlada, kui vaatjad poleks pidanud hirmunult keskenduma guljašipotile, mille alt vupsavad leegid tõusid ohtlikult kõrgele lae alla.

Tõeliselt *cool* oli Orlofsky rollis Rauno Elp, meenutades välise kujuga vene supertähte Filipp Kirkorovit. Ja mõistagi René Soom «Doktor Nahkhiirena», kelles sulandusid üheks tervikuks deemon ja fantoom.

Pole kahtlust, et Straussi «Nahkhiirest» saab Estonia kassatükk. Aga ärge otsitagu selles kaugete aegade, Belle Epoque'i nostalgiat vastukaaluks täna uksest ja aknast sisse murdvale labasusele. Need kolm ja pool tundi antakse teile selleks – nagu kõlab vahe-eesriidel kirjutatud etenduse juhtmõte – et «õnne sa tunda saad, kui kõik mured unustad».

Ainult et see lause on kirjutatud sinna tagurpidi!